

Г.П.Грет

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОСТАВОК У КНИЖКОВІЙ ТОРГІВЛІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Для рівномірного та ритмічного постачання книгами торговельної мережі необхідно правильно вибрати форму поставки. Цьому може сприяти класифікація поставок.

У спеціальній літературі такої класифікації досі немає, не визначені і класифікаційні ознаки. Подекуди розрізнено зустрічаються терміни "транзитна та складська форми поставки" [2, с. 12-13; 3, с. 124], "міжобласна", "поставки в одному місті та між містами" [3, с. 79; 1, с. 9]. Але оскільки ці терміни не розглядаються у взаємозв'язку, вони не дають повного уявлення про поставку.

Найбільш доцільним уявляється видовий розподіл поставок за класифікаційними ознаками, що впливають з їхньої організації та технологічної побудови. Може бути запропоновано поділ поставок книжкових товарів на сім класифікаційних категорій (див. рис.):

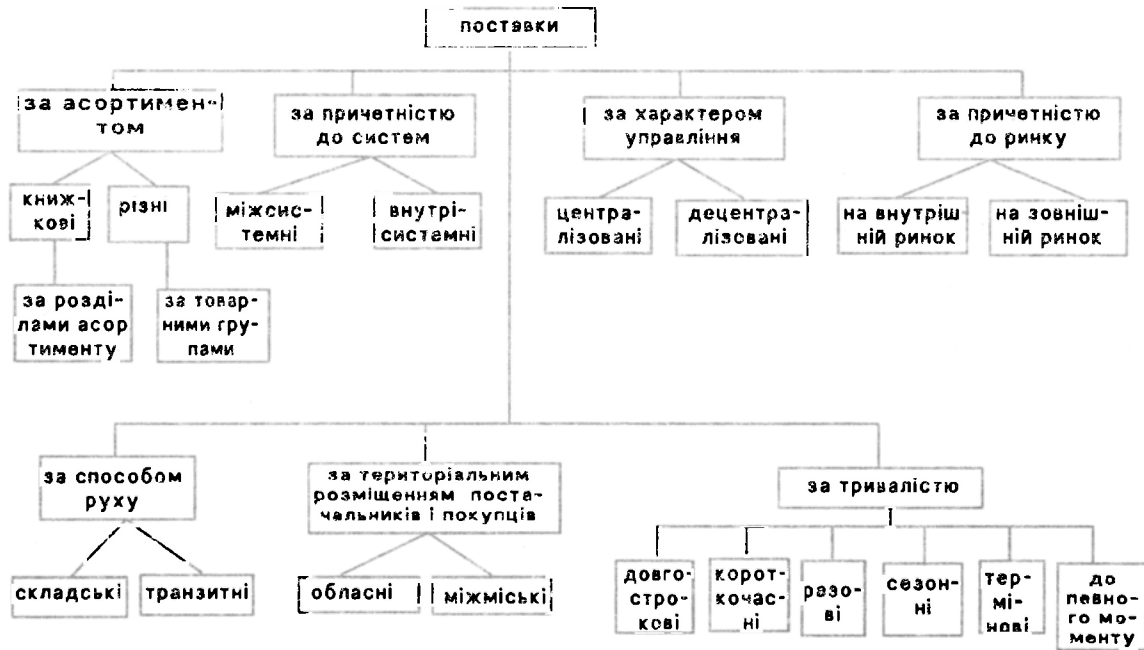
1) за асортиментом. За цією ознакою поставки товарів у книжковій торгівлі поділяються на поставки книжкових та різних товарів. Книжкові, в свою чергу, розподіляються за розділами асортименту, а різні – за товарними групами;

2) за причетністю до систем. Виділення цієї ознаки уявляється доцільним, оскільки більше третини книжкової продукції, що випускається в Україні, реалізується через торговельну систему споживчої кооперації, Академкниги, "Торгпреси" та інших організацій. Стосовно книготорговельних систем поставки поділяються на внутрісистемні та міжсистемні.

Ця ознака суттєва, адже специфіка торговельних систем передбачає неодинакову структуру асортименту неперіодичних видань, умови реалізації, обертання товарів: у поставках Академкниги переважають наукові та технічні видання, споживчої кооперації – книги сільськогосподарської тематики. В системі Держкомпреси України спеціалізовані та універсальні книготорговельні підприємства реалізують видання різного асортименту, крім того, підприємства різних систем орієнтовані на роботу з покупцями різних професійних та соціальних груп;

3) за характером управління. Мета, завдання, специфіка діяльності книготорговельних систем України передбачають і особливі методи управління поставкою. За цією ознакою поставки

Класифікація поставок товарів у книжковій торгівлі

поділяються на централізовані та децентралізовані: перші безпосередньо базуються на актах планування, другі – перебувають під впливом плану товарообігу. Система поставок у книготорговельну мережу України охоплює поставку республіканських видавництв, РОРО "Укркнига", місцевих видавництв обласним книготорговельним об'єднанням.

Поставка книжкових товарів за централізованими замовленнями книготорговельної мережі Держкомпреси України в усі інші об'єднання є централізованою поставкою. Дондавна частка централізованих поставок в загальному товарообігу більшості книготорговельних об'єднань становила від 70 до 90 %. В умовах переходу до ринку цей показник знижується:

4) за причетністю до ринку розрізняються поставки на внутрішній ринок і поставки на зовнішній ринок. В останні 2 роки поставки на внутрішній ринок дещо зменшились (в кількості примірників, а не в сумі), що пояснюється зменшенням випуску книг та брошур державними видавництвами.

За цією класифікаційною ознакою слід також виділити поставку імпоротної літератури (як поставку на внутрішній ринок);

5) за способом руху книг розрізняються складська та транзитна поставки. У першому випадку передбачається поставка від виробника до покупця через складські ланки (одну чи кілька). Поставка книг, що здійснюється без посередницьких ланок, є транзитною. Оскільки неперіодичні видання потребують сортування на складах, в книжковій торгівлі найчастіше застосовується складська поставка. Однак нерідко вдаються і до транзиту – наприклад, при поставці підручників. Спосіб поставки впливає на швидкість просування товару в сфері обертання, затрати суспільної праці, пов'язані з цим процесом, рівень сукупних запасів і обертання вкладених у них оборотних засобів. Вибір способу поставки для кожного конкретного випадку має важливе значення у прикріпленні постачальників до споживачів і в організації господарських зв'язків.

Потреба у проміжних ланках визначається перш за все необхідністю підсортувати товари. Щоб забезпечити кожного споживача товарами необхідного йому асортименту, на базах слід зосередити товари, що надійшли від різних постачальників. Перевагою складського способу поставки є те, що на складах формується торговий асортимент від великої кількості різних товаропостачальників, а це дуже важливо при переході до ринку, коли необхідне якісне обслуговування покупців. Недоліком цього способу є збільшення часу доставки товарів у продаж, а також виникнення додаткових витрат на розвантаження, завантаження, зберігання, складське переміщення товарів;

6) за територіальним розміщенням підприємств, що перебувають у господарських зв'язках, виділяються обласні поставки (від місцевих видавництв до обласних книготорговельних об'єднань) і міжміські (від виробників – споживачам в інших містах);

7) за тривалістю поставки поділяються на короткочасні, довгострокові, разові, термінові, сезонні та до певного моменту. До короткочасних слід віднести поставки на термін до року включно, до довгострокових – стабільні, упродовж 3-5 років. Виробники та споживачі зацікавлені у довгострокових поставках. Для видавців вони означають стабільність виробничої програми та економічних показників діяльності, поліпшення якості продукції, що випускається. У споживача з'являється можливість більш надійного та економічного постачання, прискореного виконання замовлень, зведення до мінімуму товарних запасів. Разовими вважаються поставки видань за домовленістю, досягнутою на гуртових книжкових ярмарках, сезонними – поставки підручників для шкіл, краєзнавчої літератури; терміновими – поставки брошур та іншої неперіодичної продукції, що випускається видавництвами у зв'язку з важливими подіями внутрішнього та міжнародного життя.

Видова класифікація поставок у книжковій торгівлі розробляється не задля теоретичних інтересів. Кожний вид поставки ефективний лише у відповідних соціально-економічних умовах і повинен реалізовуватися у формах та способах, що найбільше відповідають цим умовам. Книготорговельним об'єднанням, підприємствам, що бажають раціоналізувати свою систему поставок, слід вибрати найбільш ефективні для себе види поставки, попередньо дослідивши фактори, що впливають на них, статистичні показники існуючих умов і стохастичні (ймовірні) передбачення щодо їх кінцевої ефективності. У такому випадку класифікація поставок принесе реальну користь.

1. Иванова М. Н. Организация товародвижения в оптовой торговле. Ленинград, 1979. 2. Наумик В. Т. Типовая методика выбора транзитной и складской формы поставок продукции производственно-технического назначения промышленным предприятиям. М., 1981. 3. Фасоляк Н. Д., Смирнов П. А. Организация и планирование снабжения и сбыта в народном хозяйстве. М., 1983.

Стаття надійшла до редакції 6.03.92.